

PALMIRY 1973

W dniu 21 X 1973 r. na polanie w pobliżu wsi Pociecha zgromadziło się ponad 2600 turystów, reprezentujących wszystkie środowiska młodzieżowe Warszawy oraz województw: warszawskiego, gdańskiego, poznańskiego, łódzkiego i lubelskiego. Byli to uczestnicy XIII Zlotu Młodzieży „Palmiry 1973”, zorganizowanego przez Zarząd Okręgu Mazowieckiego PTTK i Zarząd Polityczny Warszawskiego Okręgu Wojskowego dla uczczenia 30-lecia Ludowego Wojska Polskiego.

Turyści przybyli na Zlot dwunastoma trasami rajdowymi. Niektórzy spośród nich mieli za sobą pięciodniową wędrówkę w ciężkich warunkach atmosferycznych. Mimo niesprzyjającej pogody młodzi turyści przebyli trasy w ogromnym zdyscyplinowaniu. Dużym powodzeniem cieszyła się m.in. „Trasa walk wrześniowych”, która wiodła historycznym szlakiem bojowym Wielkopolskiego Pułku Strzelców Konnych, walczącego we wrześniu 1939 r. nad Bzurą i w Puszczy Kampinoskiej. Tradycyjnie wędrowały nią grupy poznańskie, porządkując cmentarze wojenne i samotne groby rozrzucone na szlaku. Zainteresowaniem cieszył się też „Szlak nadwiślański”.

Przy zlotowym ognisku najwytrwalsze drużyny, uczestniczące od lat w imprezie, otrzymały upominki ufundowane przez różne zakłady pracy. Wyróżniono m.in. wytrwałych uczestników zlotu z Klubu Turystów Górskich „Czertezik” z Warszawy, ze szkoły w Sobieszynie, z koła PTTK przy WSOWL w Zegrzu i turystów z Grodziska Mazowieckiego.

Następnie młodzież przemaszerowała na cmentarz w Palmirach, gdzie spoczywa ok. 2500 ofiar hitlerowskiego terroru, m.in. wybitny historyk Kazimierz Zakrzewski, znany biolog Stefan Kopeć, były marszałek Sejmu Maciej Rataj i słynny olimpijczyk Janusz Kusociński.

Odbył się uroczysty apel poległych. Zgodnie z tradycją zlotu prowadził go major Włodzimierz Bławdziewicz, uczestnik walk partyzanckich na terenie Puszczy Kampinoskiej i działacz PTTK. Wezwał on do apelu żołnierzy polskich, którzy zginęli na naszej i obcej ziemi: poległych pod Lenino, pod Tobrukiem, Narwikiem, w walkach o Warszawę, Wał Pomorski i Berlin. Blask pochodni i setek lampek zapalonych na grobach oświetlił zastygłą w postawie na baczność kompanię wojska i krąg uczestników. Trzykrotna salwa honorowa odbiła się echem o ścianę lasu.

Dla organizatorów zlotu najważniejsze było takie ustalenie jego programu, aby młodzież wędrująca przez miejsca bitew, mijając cmentarze wojenne miała okazję uzmysłwić sobie ideały i cenę, jaką za nie zapłacili ci, którzy tam zostali na zawsze, aby raz jeszcze zastanowiła się nad głęboką treścią myśli nieznanego więźnia z hitlerowskiej katowni w Alei Szucha w Warszawie, wyrytej na bramie cmentarza w Palmirach:

„Łatwo jest mówić o Polsce, trudniej dla niej pracować, jeszcze trudniej umrzeć, a najtrudniej cierpieć”.

Ryszard Cetnarski

100-LECIE POD GIEWONTEM

3 XI 1973 r. odbyły się w Zakopanem uroczyste obchody 100-lecia turystyki polskiej. Rozpoczęły je obrady w gmachu MRN. Przemawiali m.in.: Przewodniczący Komisji Przewodnickiej ZG PTTK — Wojciech Militz, Przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej — Lech Bafia oraz sekretarz Oddziału Zakopiańskiego PTTK — Jan Komornicki.

Tego samego dnia w zabytkowym budynku Dworca Tatrzańskiego nastąpiło otwarcie wystawy, obrazującej dorobek Koła Przewodników Tatrzańskich. Po ekspozycji oprowadzał i objaśnień udzielał prezes Koła, Jan Krupski. Po południu odbyły się uroczystości na Zakopiańskim Cmentarzu Zasłużonych.

Jubileuszowa sesja odbyła się w sali teatru „Morskie Oko”. Wśród zebranych byli obecni gospodarze miasta, działacze partyjni, a także przedstawiciele całej turystycznej Polski oraz przewodnicy i ratownicy GOPR. Przemówienie wygłosił prezes ZG PTTK, Wincenty Kraśko, któ-

ry mówił o roli turystyki i wypoczynku w życiu człowieka. Głos zabrał również Lech Bafia, prezydent turystycznej stolicy, ukazując perspektywy rozwoju miasta i turystyki. Następnie prezes ZG PTTK, Wincenty Kraśko przekazał sztandary dla GOPR i Oddziału Zakopiańskiego PTTK. Odebrali je Jerzy Ustupski i Czesław Patuszko.

W drugim dniu sesji w Dolinie Chochołowskiej odbyły się pokazy goprowskie i przewodnickie. Imprezy te poprzedziły poranne obrady Komisji Przewodnickiej, podczas których Wojciech Militz omówił stan przewodnictwa i jego osiągnięcia. Przeanalizowano przygotowania do konkursu krasomówczego, zagadnienia przewodnictwa zawodowego i nowej tabeli plac.

Ostatni, trzeci dzień upłynął pod znakiem GOPR. Zakończyło go ślubowanie wstępującej do pogotowia nowej grupy młodzieży.

OGÓLNOPOLSKI ZJAZD SPOŁECZNYCH OPIEKUNÓW ZABYTKÓW

Ogólnopolski Zjazd Społecznych Opiekunów Zabytków PTTK, który obradował w dniach 9–10 XII 1972 r., jak co roku w Lublinie i Zamościu zgromadził najaktywniejszych działaczy społecznego ruchu opieki nad zabytkami. Wzięli w nim udział również przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz władz miejscowych, wojewódzcy konserwatorzy zabytków z całego kraju, delegaci Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Państwowego Przedsiębiorstwa Konserwacji Zabytków, reprezentanci Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Ludoznawczego oraz innych stowarzyszeń naukowych i regionalnych, m.in. Warszawskiego Koła Zamościan.

Obrazy, które toczyły się w salach Muzeum Józefa Czechowicza, otworzył dr Stanisław Szymański — przewodniczący Komisji Opieki nad Zabytkami ZG PTTK, a następnie prowadził je dr Stefan Wojciechowski — przewodniczący Komisji Opieki nad Zabytkami Zarządu Okręgu PTTK w Lublinie. Początki działalności konserwatorskiej na Lubelszczyźnie przedstawił inż. arch. Henryk Gawarecki, były wieloletni wojewódzki konserwator zabytków w Lublinie, a dr Stanisław Szymański omówił zagadnienie społecznej opieki nad zabytkami dawniej i dziś.

Wypowiedź dr Bohdana Rymaszewskiego, dyrektora Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków MKiS, dotyczyła perspektywy

podniesienia rangi społecznej opieki nad zabytkami i wychowawczej roli działaczy w uświadamianiu społeczeństwu wartości kulturalnego dorobku narodu.

W drugim dniu obrady wznowiono w Sali Consulatatus ratusza w Zamościu, gdzie zebranych powitał mgr Eugeniusz Garbiec, przewodniczący PMRN, zaś prof. dr Stanisław Herbst przedstawił historię Zamościa i etapy budowy miasta. Kolejne referaty — mgr Mieczysława Kurzątkowskiego, wojewódzkiego konserwatora zabytków w Lublinie, i dr inż. Macieja Pawlickiego, wprowadziły słuchaczy w zagadnienia związane z rewaloryzacją zabytkowego zespołu miejskiego Zamościa oraz zapoznały z najtrudniejszymi problemami konserwatorskimi i z aktualnym stanem robót prowadzonych tu przez PKZ.

Na zakończeniu Zjazdu dyskutowano na temat najważniejszych zadań społecznej opieki nad zabytkami oraz konieczności włączenia się działaczy PTTK do akcji ratowania Zamościa. Wysłunięto tak istotne postulaty, jak sprawę integracji wysiłków wszystkich zainteresowanych instytucji oraz stowarzyszeń naukowych i społecznych dla stworzenia wspólnego frontu działania na rzecz ochrony zabytków, konieczność nowelizacji przepisów prawnych oraz położenie nacisku na szkolenie kadry społecznych opiekunów zabytków.

Ryszard Cetnarski

Z WIZYTĄ U PRZYJACIÓŁ

Na zaproszenie Centralnej Komisji Przyrody i Krajoznawstwa Niemieckiego Związku Kultury przebywała w NRD delegacja Zarządu Głównego PTTK. W jej skład — pod przewodnictwem prezesa Zarządu Głównego PTTK Piotra Gajewskiego — wchodził: Tadeusz Rycerski, członek Prezydium ZG PTTK, prezes Zarządu Okręgu Mazowieckiego PTTK oraz Marian Pruski kierownik Działu Organizacyjnego ZG PTTK, prezes Zarządu Oddziału Stołecznego PTTK.

Zjazd odbył się w dniach 14—15 IV 1972 r. w Bad Blankenburg; brało w nim udział około 500 działaczy Komisji Przyrody i Krajoznawstwa różnych szczebli z Niemieckiej Republiki Demokratycznej, szczególnie z okręgów Gera i Erfurt. W zjeździe wzięli również udział przedstawiciele rad narodowych wspomnianych okręgów.

Zjazd dokonał oceny realizacji postanowień i uchwał poprzednich obu zjazdów regionalnych. Wśród oficjalnych wystąpień na szczególną uwagę zasługiwały referaty: podsekretarza stanu w Ministerstwie d/s Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej NRD — Guido Thomsa, na temat zadań socjalistycznej kultury krajoznawczej po VIII Zjeździe Partii SED oraz dr Helmuta Claussa — członka Prezydium WRN z Gery, na temat kształtowania regionu Lasu Turyńskiego, jako

olbrzymiego terenu wypoczynkowego dla ludzi pracy.

Prezes ZG PTTK, Piotr Gajewski, przekazał uczestnikom zjazdu pozdrowienia oraz poinformował o celach i zadaniach, jakie spełnia PTTK w dziedzinie turystyki i krajoznawstwa w Polsce.

Organizatorzy zjazdu umożliwili delegacji zwiedzenie regionu Turynii oraz zapoznanie się z działalnością niektórych komisji przyrody i krajoznawstwa w terenie. Po zwiedzeniu Magdeburga, Halle-Neu-Stadt, Jeny, Weimaru, Gery, Erfurtu, Eisenach odbyły się spotkania w klubach Niemieckiego Związku Kultury w Eisenach, Jenie, Gerze, gdzie dokonano wymiany doświadczeń z pracy i działalności obu towarzystw, ich ogniw terenowych, poświęcając wiele miejsca zagadnieniom wychowania młodzieży, popularyzacji krajoznawstwa, rozwoju turystyki itp.

Na zakończenie pobytu odbyło się spotkanie kierownictwa Niemieckiego Związku Kultury z delegacją ZG PTTK. Ze strony niemieckiej udział wzięli: prezes Niemieckiego Związku Kultury — prof. dr Max Gurghardt, sekretarz Rady Prezydialnej Związku — Alex Ständel, wiceprezes Centralnej Komisji Przyrody i Krajoznawstwa — dr Helmut Meider, sekretarz Centralnej Komisji Przyrody i Krajoznawstwa — Horst Bänninger oraz

urzędujący kierownik wydziału w Sekretariacie Rady Prezydyjnej — Joachim Berger i jako gość spotkania Erhard Folmert — kierownik biura Komitetu d/s Turystyki i Wędrówek NRD.

W przemówieniach obu prezesów zaprzyjaźnionej organizacji wyrażono zadowolenie z możliwości dokonania wymiany doświadczeń z różnych dziedzin działalności obu organizacji. Podkreślono, że zacieśniające się coraz bardziej kontakty pomiędzy obu narodami pozwolą na dalsze umocnienie przyjaźni i współpracy na polu politycznym, gospodarczym, naukowym i kulturalnym. Istniejące ułatwienia w ruchu granicznym pomiędzy NRD i PRL umożliwią przez odpowiednie umowy i porozumienia, zacieśnienie współpracy pomiędzy Niemieckim Związkiem Kultury i PTTK.

Wyrażano nadzieję, że prezydja obu organizacji podpiszą w najbliższym czasie porozumienie, którego realizacja służyć będzie pogłębieniu przyjacielskich stosunków pomiędzy kierownictwami i członkami obu organizacji oraz szerokiemu rozwojowi krajoznawstwa i turystyki w obu zaprzyjaźnionych krajach.

Podpisany przez obie strony komunikat zawiera następujące założenia współpracy:

— wymiana materiałów krajoznawczo-turystycznych (edytorskich) wydawanych przez obie organizacje,

— wzajemne zapraszanie swych przedstawicieli z okazji wszelkiego rodzaju imprez turystycznych,

— współpraca w zakresie popularyzacji krajoznawstwa (ochrona środowiska, ochrona przyrody, botanika, ochrona zabytków, prehistoria i historia współczesna) z aktualną obustronną wymianą doświadczeń w tych dziedzinach,

— wymiana grup roboczych i studyjnych, zainteresowanych problematyką krajoznawstwa, oraz grup wycieczkowych,

— organizacja spotkań na temat doświadczeń w zakresie znakowania szlaków turystycznych oraz innych dziedzin działalności i rozwoju turystyki,

— organizacja i przeprowadzanie wycieczek i imprez turystycznych oraz spotkań, rajdów i zlotów wzdłuż granicy pomiędzy Niemiecką Republiką Demokratyczną a Polską Rzeczpospolitą Ludową.

Pobyty delegacji ZG PTTK w Niemieckiej Republice Demokratycznej oraz przeprowadzone tam rozmowy i wymiana doświadczeń pomiędzy Niemieckim Związkiem Kultury a PTTK były więc pożyteczne i na pewno będą owocować.

RAJDY I ZLOTY

Kolejny, szósty już Międzynarodowy **Zlot Przyjaźni** odbył się w dniach 14—18 VI 1972 r. w Grosschoenau koło Zittau w NRD, niewielkim przemysłowym miasteczku, położonym wśród malowniczych Gór Żytawskich. W odległości kilometra od miasta, na terenie nowoczesnego kąpieliska, zorganizowano miasteczko zlotowe.

W zlocie uczestniczyli turyści piesi, kolarze i motorowcy z CSRS, NRD i Polski oraz przedstawiciele organizacji turystycznych z Węgier i ZSRR — ogółem około 1600 osób. Najliczniejszą reprezentację stanowili turyści motorowi — 187 osób, następnie piechurzy — 140, kolarze — 100 oraz turyści górscy — 65 osób.

14 czerwca był dniem przyjmowania turystów przybywających na zlot. Po południu rozpoczęli oni dwudniowe wędrówki po Górach Żytawskich. Organizatorzy zapewnili fachowych przewodników dla wszystkich, którzy mieli ochotę obejrzeć przepiękne skały Jonsdorfu, Neunenfelsen, zamku i klasztoru wzniesionych na górze Oybin oraz innych atrakcji okolic Grosschoenau.

15 czerwca nastąpiło oficjalne otwarcie zlotu. Poprzedziło je zapalenie znicza pod pomnikiem ofiar faszyzmu. W otwarciu zlotu brały udział, oprócz licznie zgromadzonych turystów, delegacje oficjalne. Delegacji PTTK przewodniczył prezes ZG — Piotr Gajewski.

W trakcie zlotu wielonarodowe grupy turystów były goszczone przez załogi zakładów produkcyjnych powiatu Zittau. Otwarte zostały ciekawe wystawy, poświęcone ochronie środowiska oraz historii i dorobkowi tego rejonu. Wieczory spędzano przy ogniskach. Przedostatni dzień zlotu upłynął pod znakiem sportowej rywalizacji w crossowych wyścigach kolarskich, jazdach sprawnościowych i biegach na orientację. W imprezach tych polscy turyści startowali z dużym powodzeniem.

Zlot był imprezą udaną, co było bez wątplenia zasługą jej organizatorów, ale również i wszystkich turystów, którzy wykazali się umiejętnościami współżycia w tak dużym skupisku. Nawet ulewne deszcze, konieczność ewakuacji pola biwakowego i trudności językowe nie odebrały piękna tej międzynarodowej imprezie. Odwrotnie — cztery dni przeżyte wspólnie pokazały, że coroczne zloty przyczyniają się do zacieśnienia przyjaźni między narodami, łączą turystów trzech socjalistycznych krajów, uczą turystyki i krajoznawstwa.

*

VIII Centralny Rejs Żeglarski „Mazury 72” odbył się w dniach 1—14 VII 1972 r. Trasy rejsu wiodły od Mikołajek do Jez. Nidzkiego lub do jez. Mamry i z powro-

tem do Mikołajek. Impreza cieszyła się olbrzymim powodzeniem, co jest niewątpliwie zasługą organizatorów, którzy program rejsu urozmaicali wieloma atrakcyjnymi imprezami krajoznawczymi i sprawnościowymi.

Na rejs „Mazury 1972” zgłosiło się prawie 600 osób. Tymczasem z uwagi na ograniczoną ilość sprzętu, a jednocześnie trudności w znalezieniu miejsc do cumowania łodzi na biwakach, połowa kandydatów nie mogła być przyjęta. Ostatecznie rejsowi, któremu patronowała Krajowa Rada OFSWFiT, Polski Związek Żeglarski ZG PTTK, zaś pomocy udzieliły WKKFiT, WKZZ, Zarząd Okręgu PTTK w Olsztynie i rady narodowe miast i powiatów, przez które biegły trasy, towarzyszyło 56 łodzi żaglowych z 270 członkami załóg. Płynęli przez malownicze jeziora: Mikołajki, Tałty Ryńskie, Niegocin, Kisajno, Mamry, Dobskie i Śniardwy.

Bezpośredni organizator — Klub Żeglarski „Wodnik” Oddziału PTTK w Kętrzynie, wywiązał się ze swych obowiązków bardzo dobrze. Komandorem był B. Michniewicz, a jego zastępcą E. Budnicki i Z. Jaroszek — wszyscy z Kętrzyna.

Godne podkreślenia są atrakcje i pomysłowe przedsięwzięcia, które podniosły wartość splotu. Oto kwatermistrzostwo obozowe już we wczesnych godzinach rannych przygotowywało biwaki na kolejnych etapach. Kolorowe deski z pomysłowymi napisami wskazywały na usytuowanie komendy, punktu apelowego, punktu rekreacyjnego, ogniska, sanitariatów. Nad biwakiem rozpięty był wielki namiot-parasol w formie spadochronu, ozdobiony kolorowymi wstążkami, a umieszczone pod nim artystycznie wykonane tablice z deseczek i suchej trzciny informowały o aktualnym programie dnia i wynikach ostatnich konkursów.

Do najciekawszych konkurencji Centralnego Rejsu Żeglarskiego „Mazury 1972” należały regaty turystyczne i sprawnościowe „O bezpieczeństwo na wodzie”. Szczególnie bogaty w imprezy był biwak

na Zwierzynickim Rogu. Tu odbyły się „Neptunalia”. Z jeziora wyłonił się orszak Neptuna i Prozerpiny. Neptun dokonał chrztu ponad trzydziestu żeglarzy, którzy po raz pierwszy zawitali na jezioro Mamry. Rozegrano konkurs wiedzy krajoznawczej, nawiązujący do biografii i pobytu Mikołaja Kopernika na Warmii i Mazurach oraz konkurs plastyczny „Jeśli potrafiisz, pchaj się na afisz”. Na zakończenie odbyły się regaty „O błękitną wstęgę jeziora Mamry” i wybór najmilszej żeglarki rejsu.

Oficjalne zakończenie rejsu odbyło się w Rynie. Biwak urządzono na terenie pięknej przystani ośrodka żeglarskiego kopalni „Sośnica”.

Trzeba szczególnie podkreślić inicjatywę górników, którzy zbudowali ten ośrodek żeglarski; jego wyposażenie może stanowić wzór dla innych tego typu obiektów. Przystań posiada pole namiotowe, kuchnie turystyczne, sanitariaty z ciepłą i zimną wodą, hangary oraz najpotrzebniejszy sprzęt żeglarski (bosmański i ratunkowy). Zabudowania przystani wkomponowane są pięknie w otaczającą ośrodek zieleni. Wieczorem uroku dodają kolorowe lampy, umieszczone we wszystkich zakątkach przystani. Wyjątkowa czystość dobrze świadczy o gospodarzu tego terenu.

Z bazy żeglarskiej w Rynie korzysta głównie młodzież górnicza i ich rodziny. Młodzież ta w czasie ferii przechodzi intensywne szkolenie żeglarskie i turystyczne, zdobywając odznakę żeglarską ZOT PTTK. Utworzenie tej bazy jest zasługą kierownictwa Zjednoczenia Zabrzańskiego Przemysłu Węglowego i kopalni „Sośnica”, które konsekwentnie popiera organizację różnych form czynnego wypoczynku po ciężkiej pracy górniczej. Jest to również zasługa aktywnego turystycznego działającego w tych instytucjach. Przy Zjednoczeniu istnieje Oddział PTTK, mający duże osiągnięcia w popularyzowaniu turystyki kwalifikowanej, zwłaszcza wodnej. Wzorowe kierownictwo nad obiektem w Rynie sprawuje pracownik górnictwa

i energetyki, działacz i żeglarz — Wirfika. On to z wielką serdecznością przyjmował uczestników rejsu.

Podkreślenia wymaga gościnność władz miasta Rynu. Przewodnicząca Miejskiej Rady Narodowej ufundowała nagrody i serdecznie zapraszała do organizacji rejsu żeglarskiego w latach następnych, proponując lokalizację w podobnych ośrodkach jak „Sośnica”. Rozwijające się żeglarstwo na tym terenie odgrywa istotną rolę wychowawczą wśród młodzieży, która garnie się na kursy i imprezy organizowane przez kierownictwo ośrodka górniczego.

Liczne zgromadzeni mieszkańcy Rynu mieli możliwość oglądania zakończenia Centralnego Rejsu Żeglarskiego „Mazury 1972”. Uroczystości te otwierały kolejne regaty o Puchar MRN w Rynie. Wśród załóg, które w 90% składały się z zespołów młodzieżowych, wyróżniono żeglarzy z klubu oddziału PTTK w Nowym Sączu „Beskid”, Oddziału Wojskowego PTTK w Bydgoszczy oraz załogę z Zakładów im. Kasprzaka w Warszawie.

*

XX Centralny Rajd Pieszy odbył się w dniach 28 V—4 VI 1972 r. na Pojezierzu Iławskim w województwie olsztyńskim.

Sztab organizacyjny rajdu tworzył aktyw Okręgowej Komisji Turystyki Pieszej w Olsztynie pod przewodnictwem Edwarda Tworowskiego. Współorganizatorami natomiast byli: WKZZ w Olsztynie, WKKFiT, MKKFiT, LOP, oddziały PTTK w Olsztynie i Iławie, Komenda Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP.

W rajdzie wzięło udział 400 uczestników. W ramach rajdu zorganizowano Złot Licealistów województwa olsztyńskiego, w którym uczestniczyło 350 młodych turystek i turystów. Zakończenie zlotu odbyło się 3 czerwca w ośrodku turystyki wodnej PTTK w Iławie. Wieczorne ognisko uświetniły występy regionalnego zespołu śpiewaczego „Tęcza” oraz

zespołu młodzieży miejscowej. Natomiast 4 czerwca odbyło się na stadionie sportowym uroczyste zakończenie XX Centralnego Rajdu Pieszego i Zlotu Licealistów. Wzięli w nim udział: przedstawiciel KW PZPR w Olsztynie, przedstawiciele powiatowych i miejskich władz partyjnych i terenowych, a także przedstawiciele KTP ZG PTTK, Zarządu Okręgu PTTK i OKTP w Olsztynie. Rozegrano finał konkursu krajoznawczego oraz nagrodzono laureatów konkursu na plakat turystyczny, wręczono też dyplomy i upominki najlepszej i najliczniejszej z drużyn uczestniczących w zlocie.

W podsumowaniu podkreślono dobrą organizację imprezy oraz walory turystyczne i krajoznawcze Pojezierza Iławskiego, stwierdzono jednak, że Centralny Rajd Pieszy zaczyna tracić charakter rajdu ogólnopolskiego, ponieważ większość uczestników reprezentowała województwo olsztyńskie.

*

XIII Ogólnopolski Wysokokwalifikowany Rajd Pieszy w 1972 r. został zorganizowany przez Oddziałową KTP PTTK w Bolesławcu przy współudziale Okręgowej KTP Zarządu Okręgu PTTK we Wrocławiu i Powiatowego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki w Bolesławcu, na zlecenie Komisji Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK. Odbył się on w dniach 2—9 VII 1972 r.

Pracami organizacyjnymi, związanymi z przygotowaniem rajdu zajął się aktyw z bolesławieckiego oddziału PTTK pod przewodnictwem Henryka Maryniaka. Wzorową organizację rajdu ułatwiło poparcie i pomoc gospodarzy regionu: przewodniczących PPRN i PMRN w Bolesławcu oraz przedstawicieli Zakładów Przemysłu Miedziowego. Dzięki temu osiągnięto jeden z podstawowych celów rajdu, jakim była popularyzacja Dolnośląskiego Zagłębia Miedziowego.

Najdłuższa, siedmiodniowa trasa „Polskiej Miedzi” liczyła 163 km (na dużą

srebrną OTP) i umożliwiła uczestnikom zwiedzanie zakładów przemysłu miedziowego, zapoznając ich jednocześnie z historią rozwoju tego przemysłu na Dolnym Śląsku. Pozostałe trasy: 5-dniowa „Zamków Piastowskich”, 4-dniowa „Pogórza Izerskiego” i 3-dniowa „Puszczańska”, zaznały uczestników z historią Ziemi Dolnośląskiej, a także zaprezentowały jej walory turystyczne i krajoznawcze.

Rajd spełnił dużą rolę wychowawczą szczególnie wśród młodzieży, która stanowiła 90% uczestników. Na wszystkich trasach prowadzona była punktacja, oceniająca zachowanie na trasie, organizację biwaku i marszu, inicjatywę w zdobywaniu wiadomości krajoznawczych itp.

Zakończenie rajdu odbyło się na terenie malowniczo położonej nad Bobrem starej żwirowni. Pole namiotowe było radiofonizowane, zainstalowano skrzynkę pocztową, punkt sprzedaży pamiątek, stoisko gastronomiczne i punkt weryfikacji OTP.

8 lipca odbyły się zawody na orientację, a następnie zawody na torze przeszkód, w których uczestniczyło 12 drużyn. Pozostali uczestnicy zwiedzali z przewodnikami muzea i zabytki Bolesławca. Wieczorem przy ognisku odbył się konkurs piosenki urozmaicony opowiadaniem o przebytych trasach.

9 lipca na oficjalne zakończenie imprezy stawili się wszyscy uczestnicy w liczbie 200 (reprezentujący 11 województw) organizatorzy oraz zaproszeni goście —

przedstawiciele KTP ZG PTTK, OKTP Wrocław i władz miejskich w Bolesławcu.

Na wstępie odbył się finał konkursu krajoznawczego „Czy znasz Dolny Śląsk”. Wręczono nagrody zwycięzcom konkursów i zawodów przeprowadzonych w trakcie i na zakończenie rajdu.

*

Specjalnie uroczysty charakter nadano **XVII Centralnemu Rajdowi Turystyki Motorowej**. Rajd ten tematycznie związany z tysięczną rocznicą bitwy pod Cedynią i 26 rocznicą bitwy pod Siekierkami, zgromadził 850 uczestników z całej Polski. Ponad 300 pojazdów, w tym 130 aut, przybyło w dniu 21 VII 1972 r. na dwa punkty startowe: do Choszczna i Skwierzyny. Tutaj po wykonaniu prób sprawnościowych nastąpiło losowanie kopert z pytaniami o tematyce krajoznawczej i historycznej, dotyczącej obu bitew. Z Choszczna i Skwierzyny uczestnicy odjechali na metę do miasteczka rajdowego w Siekierkach.

Program pobytu w miasteczku obejmował prelekcję na temat bitwy pod Cedynią, film o forsowaniu Odry, złożenie wieńców pod pomnikiem na cmentarzu wojskowym w Siekierkach oraz wycieczkę „Szlakiem Wojsk Mieszka I i I Armii Ludowego Wojska Polskiego”, prowadzącą przez Siekierki, Gozdowice, Mieszkowice, Moryń, Cedynię, Siekierki. Przy ognisku odbył się konkurs krajoznawczy i występ zespołów artystycznych.

Edwin Kozłowski

ZA ZASŁUGI DLA OCHRONY PRZYRODY

Klub Opiekunów Przyrody, działający od 1971 r. przy Oddziale PTTK w Gdańsku, postanowił przyznawać corocznie wyróżnienia klubowe — medal „Za Zasługi w Ochronie Przyrody”, działaczom wyróżniającym się w tej dziedzinie na terenie całej Polski.

Na walnym zebraniu Klubu Opiekunów Przyrody w dniu 23 III 1972 r. medal ten przyznano 10 działaczom lub zespołom, którzy w 1971 r. przejawiali szczególnie wiele troski o ochronę przyrody. W dniu 24 V 1972 r. w siedzibie Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu w Gdańsku prezes Klubu — Edwin Kozłowski wręczył medale następującym działaczom:

— Florianowi Wichlaczowi — przewodniczącemu WK FJN, prezesowi Zarządu Okręgu LOP w Gdańsku,

— mgr Jadwidze Kuśmerek — przewodniczącej Okręgowej Komisji Ochrony Przyrody przy Zarządzie Okręgu PTTK w Gdańsku,

— Wandzie Prokopiuk — długoletniej i ofiarnej działaczce Towarzystwa Opieki nad Zabytkami, Ligi Ochrony Przyrody, Straży Ochrony Przyrody i PTTK,

— prof. dr Juliuszowi Braunowi z Kielc — działaczowi ZG PTTK,

— mgr Władysławowi Olędzkiemu z Warszawy — działaczowi Komisji Ochrony Przyrody ZG PTTK,

— Stanisławowi Poznańskiemu — z tygodnika „Światowid” w Warszawie,

— mgr Adolfowi Sikorze — Wojewódzkiemu Konserwatorowi Przyrody, wiceprezesowi ZG LOP,

— inż. Teofilowi Wójtowiczowi — emerytowanemu dyrektorowi Zarządu Okręgu Lasów Państwowych w Gdańsku, Wojewódzkiemu Inspektorowi SOP, aktywnemu prelegentowi PTTK,

— zespołowi Redakcji „Głosu Wybrzeża”,

— zespołowi Redakcji „Słowa Powszechnego”,

W dniu 14 XI 1973 r. odbyła się kolejna uroczystość w nowej siedzibie Zarządu Okręgu PTTK w Krowiej Bramie, gdzie dokonano wręczenia medali działaczom za 1972 r.:

— doc. dr Jerzemu Szukalskiemu — dyrektorowi Instytutu Geografii Uniwersytetu Gdańskiego, długoletniemu i zasłużonemu działaczowi PTTK i Towarzystwa Geograficznego,

— zespołowi Redakcji „Ilustrowanego Kuriera Polskiego” w Bydgoszczy,

— zespołowi Redakcji biuletynu turystyczno-krajoznawczego Pomorza „Jantarowe Szlaki” PTTK w Gdańsku.

Medal wykonany w brązie według projektu art. plastyka A. Loebła stanowi miłą pamiątkę dla wyróżnionych działaczy

SPÓŁDZIELCZE OSIEDLE MIESZKANIOWE TERENEM DZIAŁANIA PTTK

W maju 1971 r. zostało podpisane porozumienie o współpracy pomiędzy PTTK a Związkiem Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego. Akt ten był wynikiem doświadczeń, jakie zdobyły ogniwa PTTK w wielu osiedlach mieszkaniowych. Porozumienie określało kierunki rozwoju i zadania dla PTTK oraz spółdzielni mieszkaniowych. Bezpośrednio po podpisaniu porozumienia postanowiono, że zainteresowani działacze obydwu organizacji dokonają w najbliższym czasie konfrontacji planów praktycznych osiągnięć. Na miejsce spotkania wybrano Augustów, gdzie w Domu Wycieczkowym PTTK w dniach 4—5 II 1972 r. 70-osobowa grupa działaczy oceniła stan realizacji porozumienia, dokonała wymiany doświadczeń oraz określiła perspektywy rozwoju turystyki w spółdzielczych osiedlach mieszkaniowych.

Przedstawicielom spółdzielczości z terenu całego kraju przewodniczył prezes Zarządu Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego — Stanisław Kukuryka, a działaczom PTTK — sekretarz generalny ZG PTTK, Jacek Węgrzynowicz. Spotkanie przeprowadzone zostało w sposób nietypowy. Zamiast referatu wysłuchano bowiem prelekcji znanego działacza spółdzielczości mieszkaniowej, a także PTTK — Stanisława Olszewskiego, oraz prezesa oddziału PTTK przy WSM-Zoliborz — Bronisława Siadka, któ-

ry w barwny sposób (dosłownie, gdyż przykłady dobrej pracy w dziedzinie turystyki były ilustrowane kolorowymi przezroczkami) opowiedzieli, jak powstał i czego dokonał Oddział Żoliborski PTTK.

Swoją gawędę prelegenci poparli rozdanymi wśród uczestników „Tezami na temat rozwoju działalności turystyczno-krajoznawczej w ośrodkach WSM” i egzemplarzami ulotek, ogłoszeń, broszurek i biuletynów. Warto przytoczyć choćby kilka tez dla pokazania zastosowanych metod pracy. Działalność organizacyjną i programową Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej rozpoczęto w zimie 1967 r. — 1968 r. od rozpoznania stanu faktycznego w zakresie:

- potrzeb i miejsc działania,
- istniejących już kół i form działania turystycznego,
- aktywu PTTK-owskiego zamieszkałego w osiedlach,
- sojuszników organizacji zainteresowanych działalnością turystyczno-krajoznawczą na tym terenie.

W wyniku tego rozpoznania określono przede wszystkim miejsca i czas rozpoczęcia działalności turystyczno-krajoznawczej. Jeszcze przed powstaniem oddziału i zwołaniem zjazdu założycielskiego podjęto działalność informacyjną i propagandową w różnych formach. Dotyczyła ona:

- a) udziału w zebraniach aktywu osie-

dlowego WSM i przedkładaniu mu informacji o zadaniach PTTK i zamierzeniach mających na celu zorganizowanie oddziału PTTK,

b) odczytów i filmów o tematyce krajoznawczej w świetlicach i klubach osiedlowych,

c) organizowania narad aktywu turystyczno-krajoznawczego.

Na zwołanym wiosną 1969 r. zjeździe założycielskim przedstawiono już program działania w zakresie:

- rozwoju organizacyjnego,
- działalności imprezowej,
- działalności szkoleniowej,
- wytycznych dla kół osiedlowych i zakładowych.

Następnie doprowadzono do podpisania stałych porozumień o współpracy z wieloma organizacjami społecznymi i gospodarczymi (WSM, ZMS, RKS „Spójnia”), co rozszerzyło zasięg oddziaływania oddziału PTTK i znacznie ułatwiło pracę. W toku realizacji programu powstał roczny kalendarz głównych imprez turystycznych.

Najważniejszym dorobkiem działalności WSM-owskiej komórki PTTK jest wychowanie i utrzymanie zorganizowanego aktywu turystycznego.

Podstawową formą działalności programowej koła (klubu) jest organizowanie wycieczek, dostępnych dla wszystkich mieszkańców. Odpłatność za nie może być zróżnicowana na korzyść członków PTTK. Uczestnikom wycieczek turystyki kwalifikowanej (pieszej, górskiej, kajakowej, motorowej, kolarskiej, narciarskiej itd.) oraz turystyki powszechnej (autokarowej) wręczane są specjalnie przygotowane dla danej trasy programy i opisy krajoznawcze.

Do pozostałych rodzajów działalności turystycznej należą: rajdy, zloty, złazy, spływy, obozy i wyprawy, których organizowanie wymaga doświadczonego aktywu.

Organizowanie wycieczek i imprez przynosi najlepsze efekty przy zastosowaniu

atrakcyjnych form pracy oraz skutecznej informacji i propagandy. Niezbędne jest też wprowadzenie podziału pracy i społecznej kontroli wykonywania zadań, podejmowanych dobrowolnie — indywidualnie i zbiorowo.

Ważnym odcinkiem działalności programowej jest uruchomienie poradni turystyczno-krajoznawczej, prowadzonej przez doświadczonych działaczy, a zaopatrzonych w zbiory map turystycznych, informatorów, przewodników, folderów, monografii, czasopism fachowych oraz rozkładów jazdy PKS i PKP.

Do interesujących form pracy programowej należą odczyty turystyczno-krajoznawcze, spotkania z podróżnikami i innymi wybitnymi ludźmi oraz wieczory filmów z zakresu kompleksowo pojętego krajoznawstwa. Doskonalenie umiejętności aktywu społecznego i zdobywanie uprawnień odbywa się w ramach kursów dla organizatorów turystyki, przewodników turystyki kwalifikowanej, instruktorów krajoznawstwa, strażników Straży Ochrony Przyrody, pilotów wycieczek autokarowych oraz przewodników miejskich, terenowych i górskich. Działalność prowadzona przez warszawskich działaczy PTTK przy życzliwej i efektywnej pomocy ze strony Zarządu WSM (przede wszystkim lokal i pomoc finansowa), pozwoliła oddziałowi PTTK na związanie z turystyką i krajoznawstwem w ciągu roku blisko 24 tys. osób — uczestników różnorodnych wycieczek, imprez, odczytów, wystaw; na prowadzenie 6 bibliotek, poradni turystycznej, wypożyczalni sprzętu itp.

Przedłożone tezy oraz przykłady poczynań Oddziału Żoliborskiego PTTK wywołały ożywioną dyskusję. Charakterystyczne było w niej m. in. to, że podczas wystąpień niejednokrotnie trudno było odróżnić działaczy PTTK od reprezentantów tej czy innej spółdzielni mieszkaniowej. To oczywisty dowód, iż współdziałanie oparte zostało na wzajemnym zrozumieniu potrzeb, a działające aktualnie blisko 80 kół PTTK w spółdzielniach

mieszkańczych stanowi tego potwierdzenie.

Mówiono jednak nie tylko o sukcesach i osiągnięciach. Wskazywano krytycznie, że nie wszędzie uzyskano takie warunki, jakie ma WSM-Żoliborz. Stwierdzono, że formy i metody pracy muszą odpowiadać zainteresowaniom środowisk w poszczególnych osiedlach. Postulowano więc wprowadzenie konkretnych umów — porozumień terenowych, popularyzowanie działalności krajoznawczo-turystycznej w czasopiśmie PTTK oraz w prasie spółdzielczej, proponowano podjęcie organizacji imprez okręgowych i centralnych dla aktywu turystycznego z osiedli mieszkaniowych.

Obrady podsumowali: prezes Zarządu SZSBM — Stanisław Kukuryka i sekretarz generalny ZG PTTK — Jacek Węgrzynowicz. Prezes Stanisław Kukuryka uwypuklił rolę spółdzielni mieszkaniowej która wiąże ściśle obowiązki inwestora budownictwa i organizatora życia społecznego w osiedlu mieszkaniowym. Na tym tle wskazał na statutowy obowiązek spółdzielni tworzenia warunków dla działalności turystyczno-krajoznawczej PTTK. Przedstawiony na spotkaniu model organizacyjny turystyki w WSM uznał za wartościowy i godny upowszechnienia, zaznaczając jednak, iż nie musi on być „powielany” w innych osiedlach, ze względu na różnorodność potrzeb, zainte-

resowań i możliwości. Potwierdził, iż prawidłową działalność turystyczną można i trzeba rozwijać poprzez osiedlowe koła PTTK. Wśród obowiązkowych zadań oddziałów CZSBM wysunął na pierwszy plan zawarcie porozumienia z zarządami okręgów PTTK, ustalenie wspólnych planów pracy i dokonywanie okresowych ocen ich realizacji. Wskazał również na potrzebę udzielenia pomocy kołom i oddziałom PTTK w uzyskiwaniu lokali, także przez wcześniejsze planowanie pomieszczeń przeznaczonych na ten cel w budowanych osiedlach.

Sekretarz generalny ZG PTTK, Jacek Węgrzynowicz, w swoim końcowym wystąpieniu omówił obszernie sprawę doboru właściwych metod w działalności krajoznawczo-turystycznej w osiedlu. Zwrócił uwagę na prawidłowy dobór zadań i tematów pracy, właściwy ich podział wśród działaczy, wykorzystanie bogactwa pomysłów i zastosowanie wypróbowanych wzorów postępowania, stworzenie ponadto nawyków stałego uprawiania odpowiednich form turystyki, zwyczajów i tradycji turystycznych właściwych dla danego środowiska.

Przedstawiciele CZSBM i ZG PTTK podziękowali organizatorom i gospodarzom spotkania, działaczom augustowskim i białoostockim za gościnne przyjęcie i stworzenie obradom sprzyjających warunków.

Ryszard Cetnarski

Z OSIEDLA NA SZLAKI

Uchwałą Plenum Zarządu Głównego PTTK z dnia 3 III 1973 r. powołano Komisję Pracy PTTK w Osiedlach Mieszkaniowych. Po podpisaniu w 1971 r. porozumienia z Centralnym Związkiem Spółdzielczości Budownictwa Mieszkaniowego jest to już drugi poważny krok mający na celu rozwijanie turystyki i krajoznawstwa w osiedlach mieszkaniowych. Sprawom organizacyjnym oraz programowi działania na lata 1973—1974 i najbliższym zadaniom poświęcone było plenarne posiedzenie nowo powstałej Komisji, które odbyło się 19 IV 1973 r. w gmachu ZG PTTK. Wziął w nim udział sekretarz generalny Towarzystwa — Jacek Węgrzynowicz, zaś obradom przewodniczyła Eugenia Dziarnowska. Działalność turystyczno-krajoznawcza w miejscu zamieszkania stwarza korzystne warunki upowszechniania w społeczeństwie nawyków racjonalnego wypoczynku. Warunkiem rozwoju ogniw PTTK w osiedlach

jest stworzenie atrakcyjnych i przystępnych form działalności. Zacząć należy od wprowadzenia problemów turystyki i krajoznawstwa do klubów i świetlic osiedlowych przez tworzenie np. kąpek krajoznawczych i punktów „it”, sieci wypożyczalni sprzętu i bibliotek turystyczno-krajoznawczych, akcję odczytową. Ważnym zadaniem jest przyciągnięcie jak największej liczby młodzieży przez pomoc w organizowaniu wolnego czasu, prowadzeniu akcji letniej i zimowej we współpracy z drużynami harcerskimi. Przyjęcie zasady, że w każdej spółdzielni mieszkaniowej na 5—8 tys. mieszkańców powinno przypadać jedno ogniwo PTTK, wymaga wzrostu kadry turystycznej. Co roku powinny się odbywać w każdym województwie kursy organizatorów turystyki. Powodzenie akcji turystyczno-krajoznawczych w osiedlu zależy także od poparcia samorządu spółdzielni oraz współpracy z ogniwami TKKF.

DLA LUDZI PRACY

Pierwsze w nowej kadencji plenarne posiedzenie Komisji Kół Zakładowych Zarządu Głównego PTTK odbyło się 12 IV 1973 r. w siedzibie CRZZ w Warszawie. Wytyczono podczas niego program działalności na lata 1973—1975 oraz plan pracy na 1973 r.

Obradom przewodniczyła Krystyna Grzelewska. Wśród gości znajdował się Jan Kręcielewski — przewodniczący Ogólnopolskiej Federacji Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki CRZZ.

Podczas obrad stwierdzono, że głównym zadaniem jest zapewnienie skutecznej pomocy jednostkom zakładowym PTTK w rozwijaniu zainteresowań turystyczno-krajoznawczych i organizacji racjonalnego wypoczynku załogi. Wskazywano, że wiele zależy od umocnienia autorytetu kół i oddziałów PTTK w zakładach, przy czym rady zakładowe powinny być odpowiedzialne za stworzenie odpowiednich warunków dla działalności turystyczno-krajoznawczej. Stwierdzono, że należy dążyć do powoływania nowych i rozwijania już istniejących jednostek oraz tworzenia oddziałów w zakładach liczących powyżej 1000 pracowników. Dyskutanci podkreślali, że aby pobudzić ogniwa zakładowe PTTK do większej aktywności, należałoby wprowadzić współ-

zawodnictwo w ramach wszystkich okręgów.

Drugim ważnym elementem popularyzacji idei PTTK wśród ludzi pracy jest rozwój działalności klubów specjalistycznych oraz wypożyczalni sprzętu i punktów „it”. Szczególną uwagę będzie się zwracać na młodzież pracującą, m.in. przez tworzenie sekcji i klubów w domach młodego rolnika i szkołach zakładowych. Z tego względu — jak mówiono w dyskusji — w pracy programowo-dydaktycznej nie może zabraknąć odczytów, projekcji filmowych, wystaw i konkursów fotograficznych poświęconych turystyce i krajoznawstwu. Poparciem dyrekcji zakładu powinny się cieszyć takie inicjatywy jak tworzenie pod patronatem PTTK muzeów i izb historii i pamiątek zakładu.

Członkowie Komisji podkreślali, że warunkiem realizacji przyjętego programu rozwoju organizacyjnego PTTK w zakładach pracy jest utworzenie przez CRZZ ośrodka programowo-metodycznego dla celów szkoleniowych.

Niezbędne jest również dokonanie w najbliższym czasie weryfikacji i odnowienia porozumienia zawartego w 1962 r. między CRZZ i PTTK a także porozumień z organizacjami zrzeszonymi w Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej.

Ryszard Cetnarski

JUBILEUSZOWE WĘDRÓWKI GÓRSKIE

W dniach od 7—10 VI 1973 r. odbyły się jubileuszowe wędrówki górskie i spotkanie przewodników turystyki górskiej, zorganizowane przez Komisję Turystyki Górskiej ZG PTTK z okazji stulecia turystyki.

Jubileuszowe wędrówki prowadziły do Zakopanego dziewięcioma trasami tatrzańskimi i sześcioma beskidzko-podhalańskimi. Wzięły w nich udział 923 osoby: przewodnicy turystyki górskiej, przewodnicy górscy, ratownicy GOPR oraz działacze i turyści górscy ze wszystkich regionów kraju.

Zakończenie imprezy odbyło się na stadionie pod Krokwią. Najlepsi spośród aktywu górskiego otrzymali z rąk wiceprezesa ZG PTTK Jerzego Przedzieckiego, Medale Stulecia Turystyki Polskiej. Zostali nimi odznaczeni m.in. Władysław Bartz, Kazimierz Dorawski, Piotr Galas, Bohdan Leszczka, Edward Moskała, Jan Alfred Szczepański, Władysław Wolski, Zbigniew Zagajewski.

W ramach jubileuszowych wędrówek w

dniu 29 VI 1973 r. na Hali Ornak odbyła się uroczystość nadania schronisku PTTK imienia Walerego Goetla i odsłonięcie tablicy pamiątkowej. Wśród zaproszonych znajdowała się córka prof. W. Goetla — pani Wanda Chrzastowska, dyrektor Tatrzańskiego Parku Narodowego — dr Leon Niedźwiecki, wicedyrektor — mgr inż. Jerzy Zembrzusi i przedstawiciel Akademii Górniczo-Hutniczej — doc. Kazimierz Dziewański. Po przemówieniach przewodniczącego Komisji Turystyki Górskiej ZG PTTK, mgr Władysława Krygowskiego i doc. Kazimierza Dziewańskiego, nastąpiło odsłonięcie tablicy pamiątkowej. Dokonała go przy dźwiękach kapeli górskiej córka Walerego Goetla.

Wieczorem tego dnia w starym zakopiańskim teatrze „Morskie Oko” odbyło się przedstawienie sztuki Juliana Reim-schussöla „Klimek Bachleda”. Widowisko, przygotowane przez zespół regionalny im. Bartusia Obrochty, w prostej, wzruszającej formie przedstawiło życie i bohaterską śmierć jednego z najznakomitszych przewodników i ratowników tatrzańskich.